

Portugalin historiaa vuosilukuina

Portugali kuningaskuntana

1. Dynastia – 1. Dinastia: Afonsina ou de Borgonha

1143

Kastilia tunnustaa D. Afonso Henriquesin, Afonso I:n "Valloittajan, o Conquistador'in" (1128 –1185) hallitseman maan itsenäiseksi kuningaskunnaksi.

1211

D. Afonso II "Lihava, o Gordo" (1211 – 1223) kutsuu koolle valtiopäivät – Cortes de Coimbra.

1254

D. Afonso III "Bolognalainen, o Bolonhês" (1248 –1279) kansaa kosiskellakseen kutsuu Valtiopäivät koolle – Cortes de Leiria. Tavallisen kansan edustajat – procuradores dos concelhos – olivat nyt ensimmäistä kertaa valtiopäivillä.

1270

Lopullinen maurien vuodesta 711 alkaen valtaamien alueiden takaisinvaltaus – Reconquista – D. Afonso III:n johdolla. Tästä lähtien kaikki kuninkaasivat tittelin "Rei de Portugal e dos Algarves".

2. Dynastia – 2. Dinastia: De Aviz ou Joanina

1385

Coimbran Valtiopäivät – Cortes de Coimbra – kokoontuu 6. huhtikuuta valitsemaan uutta kuningasta. Kruununtavoittelijoita on useampia, mutta valituksi tulee D. João, Mestre de Avis. Täten Avisin kuningassuku nousee valtaan noin kahdeksisadaksi vuodeksi ja näin alkaneen 2. Dynastian ensimmäinen kuningas on D. João I "Hyvämuistinen, o de Boa Memória" (1385 – 1433).

1415

D. João I:n kolme poikaa – yksi heistä D. Henrique, tuleva purjehtija – osoittaakseen isälleen militaariset kykynsä, haluavat jatkaa taistelua maureja vastaan ja valloittivat Ceutan Pohjois-Afrikassa.

1418

Portugalilaiset löytävät Porto Santon saaren ja seuraavana vuonna he ottavat haltuunsa Madeiran

1431

Portugalilaiset saapuvat Azorien saariryhmän eteläisimmälle Santa Marian saarelle.

1439

Azorit liitetään Portugaliin.

1445

Portugalilaiset saavuttavat koko Guinean rannikon ja 1460 he löytävät Cabo Verden saariston.

1470

Portugalilaiset löytöretkeilijät saapuvat S. Tomé e Príncipe'en.

1482

Portugalilaiset saapuvat Congo'on ja seuraavana vuonna 1483 he etenevät jo pitkin Angolan rannikkoa.

1488

Bartolomeu Dias kiertää Hyväntoivonniemimaan – Cabo de Boa Esperança.

1494

Tordesilhas'in sopimus allekirjoitetaan 7. heinäkuuta. D. João II "Täydellinen prinssi, o Príncipe Perfeito" (1481 – 1491) neuvottelee ko. sopimuksen, jossa Portugali ja Espanja jakavat uudet mantereen etupiireikseen.

Tässä paavin johdolla solmitulla sopimuksella, jossa löydetty ja löydettävät alueet jaettaisiin näiden kahden maan kesken siten, että Cabo Verdes'stä 370 léguaa (port. Léguas = n. 5,5, km) itään kulkevan rajan (pituusasteen) läntiset alueet kuuluvat Espanjalle ja itäiset Portugalille.

1495 – 1521

D. Manuel I:n "Onnekas, o Venturoso" (1495 – 1521) hallituskausi on suuren mahtavuuden ja kukoistuksen aikaa. Afonsojen aikainen lainsäädäntö – legislação afonsina – korvataan uudella manueliinisella järjestyksellä – Ordenações Manuelinas. Taiteessa kukoistaa ns. manuelintyyli. Tältä ajalta ovat mm. Mosteiro de Jerónimos ja Torre de Belém, molemmat Lissabonissa; Capelas incompletas Batalhan luostarissa; Castelo de Pena Sintrassa ja Convento de Cristo Tomarissa.

1498

Vasco da Gama löytää meritien Intiaan.

1500

Pedro Álvares Cabral'in johdolla portugalilaiset purjehtivat läntiselle Atlantille ja saapuvat paikkaan nimeltä Vera Cruz, myöhemmin Brasiliaksi kutsuttu. Cristóvão Colombo – Kolumbus – oli tehnyt ensimmäisen matkansa Uuteen Maailmaan eli Amerikkaan Espanjan kuninkaan suojeluksessa, Portugalin hallitsijan torjuttua hänen suunnitelmansa, vuonna 1492, joten Amerikan olemassaolo oli jo tunnettu asia. Portugalin kuningas oli kuitenkin vakuuttunut, että löydetty alueet kuuluvat Portugalille, alkoi valmistella alueiden valtaamista turvatakseen siellä Portugalin oikeudet. Espanjan kuningas, saatuaan vihiä asiasta, pyysi heti neuvotteluja Portugalin hallitsijan kanssa. Tuloksena syntyi Tordesilhasin sopimus (kso v.1494)

1507 – 1557

Siirtomaaimperiumi laajenee, mm: 1507 Moçambique, 1510 Goa, 1511 Itä-Timor ja 1557 Macao.

3. Dynastia – 3. Dinastia: Filipina ou Casa de Austria

1580

Kuningas D Henrique "Viaton, o Casto" (1578 –1580) kirkon miehenä on naimaton ja vailla perillistä ja Portugali jälleen vailla kruununperijää. Kuninkaan suosikki valtaa tavoittelevista on Bragançan herttuatar D. Catarina. Valtiopäivät 11.1.1580 – Cortes de Almeirim – päättyy tuloksettomana juonitteluihin ja kuninkaan kuoltua 31.1. väliaikaishallinto – A Junta Governativa – menettää tilanteen hallinnan. Espanja hyökkää Portugaliin.

Itsenäisyys menetetään Alcântara'n taistelussa ja unionisopimuksella valtaistuimelle nousee Espanjan Filip II, yksi neljästä kruununperijästä. Voittoisan taistelun jälkeen Filip saapuu Portugaliin seuraavana vuonna ja Valtiopäivillä 1581 – Cortes de Tomar – julistetaan Portugalin kuninkaaksi , saaden nimekseen Filip I (Espanjan II) ja lisänimen "Järkevä, o Prudente"(1580 – 1598).

4. Dynastia – 4. Dinastia: de Bragança ou Brigantina

1640

Vallankumous 1. joulukuuta 1640: neljäkymmentä aatelismiestä ryhtyy vapauttavaan taisteluun ja tunkeutuu varakuningattaren, Mântura'n herttuattaren, asumukseen ja surmaavat hänen portugalilaisen, petturimaisen sihteerinsä. Samalla he julistivat Portugalin kuninkaaksi D. João:n, 8:nneen Bragançan herttuan, joka kuninkaana hän sai nimekseen D. João IV (1640 – 1656). Hän sai ansioistaan lisänimen "Itsenäisyyttä puolustava, o Restaurador". Bragançan suku hallitsi 270 vuotta.

1642 – 1649

Portugalilla ja Englannilla liittosopimus.

1693

Brasiliasta löytyy kultaa.

1703

Methwen'in sopimus, jonka mukaan englantilaiset tekstiilit saavat etuoikeutetun aseman Portugalissa ja taas vastaavasti Portviinille suodaan etuoikeutettu asema Englannissa.

1755

Marraskuun 1. päivänä tapahtuu Lissabonissa tuhoisa maanjäristys. Kuningas D. José "Uudistaja, o reformador" (1750 – 1777) nimittää pääministeriksi Sebastião José de Carvalho e Melo'n, Oeirasin kreivin, joka saa rajattomat valtuudet. Myöhemmin Pombal'in markiisina tunnettu jälleenrakentaja-ministeri alkaa hallita maata diktaattorin ottein.

1807

Napoleon lähettää sotajoukkonsa Portugaliin Junot -nimisen sotapäällikön johdolla, koska maa ei osallistu mannermaansulkemukseen –Bloqueio Continental – jonka mukaan kaikkien Euroopan valtioiden tulisi sulkea satamansa brittilaivoilta. Portugali pysyy uskollisena Englannille ja kieltäytyy määräyksestä. Napoleon allekirjoittaa Espanjan kanssa sopimuksen – Tratado de Fontainebleau. Sen mukaan Portugali yksinkertaisesti valloitetaan ja jaetaan voittajien kesken. Kolme päivää ennen ranskalaisten hyökkäystä Lissaboniin Portugalin kuningasperhe hoveineen pakenee 12 vuodeksi Brasiliaan

1809 tapahtuu toinen Napoleonin joukkojen hyökkäys ja 1810 vielä kolmas yritys. Englantilaiset karkottavat vihollisjoukot Portugalista englantilaisten avustuksella. Nämä sodat tunnetaan nimellä Guerra Peninsular.

1820

Perustuslaillinen vallankumous. Napoleonin sotajoukkojen tuontitavarana maahan saapuneet ja lehdistön sekä kirjallisuuden propagandoimat uudet aatteet – novas ideas – kiihottavat kansaa enenevässä määrin, vaikka jo 1817 juonittelijat saivat kovia rangaistuksia. Kansa vastusti hallitusta, kuninkaallista perhettä ja englantilaisia. Maalailtiin kansalle kurjuutta ja rikkauksien menetyksiä.

1822

Brasilia itsenäistyy: Kuningasperhe lähtee Brasiliasta ja kuningas D.João VI valtuuttaa valtionhoitajaksi poikansa D. Pedro'n. Niin portugalilaisille Brasiliaan asettuneille kuin paikallisillekin hovin poislähtö kahdentoista vuoden jälkeen oli vakava menetys. Niinpä he julistivat maan itsenäiseksi ja yhteistyössä D.Pedro'n kanssa valitsivat hänet hallitsijakseen, myöhemmin keisarikseen. Marraskuussa 1825 Portugalin kuningas D. João VI tunnustaa Brasilian itsenäisyyden.

1851 – 1871

Restauraation aikaa – Restauração

1910

Portugali julistetaan tasavallaksi: lokakuun 4. päivänä puhkeaa Lissabonissa vallankumous Machado dos Santos'in johdolla. Seuraavana päivänä hän ilmoittaa voitosta ja maa julistetaan tasavallaksi. Kuningasperhe pakenee maasta meritse ja asettuu asumaan Lontoon läheisyyteen. Täten päättyy Bragançan dynastia ja monarkkia lakkautetaan.

Tasavallan aika

1910 – 1926

Ensimmäisen tasavallan – 1. República – aikaa

5.10.1910

Kun maa julistetaan tasavallaksi, järjestetään väliaikaishallitus, Dr. Teófilo Braga toimii pääministerinä valtion johtajan valtuuksin.

1910 – 1926

Hallitusmuoto: vapaa demokraattinen tasavalta – República Democrática Liberal

1914 –1919

Ensimmäinen maailmansota – Grande Guerra. Aluksi Portugali pyrki olemaan sitoutumaton, mutta helmikuussa 1916 joutuu taipumaan sotaan Englannin kanssa voimassa olevan vuosisataisen liittoutumissopimuksensa takia.

1926

Kenraali Manuel Gomes da Costa'n (maailmansodassa kunnostautunut sotasankari) johtama sotilasvallankaappaus – Revolução Nacional – alkaa Braga'ssa. Muutamassa viikossa hän saa presidentin viran ja pääministerin tehtävät. Hänen valtakautensa kestää vain 22 päivää.

Gomes Costan luoma sotilashallinto luo pohjan valtiolliselle diktatuurille.

Portugali, jossa jo kauan oli ollut epäjärjestys, alituisia kapinoita, lakkoilua ja mellakoita, murhayrityksiä ja julistettuja tuomioita, alkoi lopultakin nousta suosta täyttääkseen tehtävänsä historian kulussa.

1926 - 1974

Uuden Valtion – Estado Novo – aikaa

1928

Marsalkka António Óscar de Fragoso Carmona valitaan ainoana ehdokkaana presidentiksi. Samana vuonna Coimbran yliopiston professori Senhor Doutor Oliveira Salazar kutsutaan konkurssikypsän valtion finanssiministerin tehtävään. Yhteistyö kesti neljä päivää.

1931

Kansallinen unioni perustetaan ainoaksi lailliseksi puolueeksi, siitä tuli Salazarilaisen valtion, Estado Novon,

Hallituksen puolue (ei hallituspuolue).

1932

Senhor Dr. António de Oliveira Salazar (1889 – 1970) valitaan pääministeriksi ja Kansallisen unionin puheenjohtajaksi.

1932 – 1968

Salazarin, lisänimeltään "o Manholas" eli kätevä, sotilasdiktatuurin aikaa

1933

Portugalista muodostetaan Mussolinin Italian mallia mukaileva korporatiivinen valtio – República Unitária e corporativa – mottonaan Jumala-, Isänmaa- ja Perhe-kolmiyhteys.

1939 –1945

Toinen maailmansota – Segunda Grande Guerra - josta Portugali pystyy olemaan erossa huolimatta allianssistaan Englannin kanssa.

1949

Portugali liittyy Natoon.

1955

Portugalista tulee YK:n jäsenmaa

1960

Ote siirtomaihin herpaantuu, siirtomaasodat alkavat.

1961

Portugali menettää Intialla Intian niemimaalla olevat Goa'n, Damão'n ja Diu'n.

1968

Salazar sairastuu vakavasti. Valtion johtoon tulee pääministeriksi valittu Marcelo Caetano.

1970

Salazar menehtyy 27.7.70.

1974 – Toisen tasavallan aikaa – 2. República – aikaa

1974

Neilikkavallankumous: vallankaappauksen h-hetki oli klo kolmelta aamuyöllä 25.4., tällöin alkoi radiosta kuulua Grandola, Vila Morena –sävelmä. Tämä José Afonson laulu kertoo kylästä, jossa kansalla on valta. Näin Grandolasta tuli neilikkavallankumouksen tunnuslaulu. Fasismin kausi päättyy Kansanjoukkojen tukeman Asevoimien liikkeen – Movimento das Forças Armadas – noustua valtaan.

Estado Novon luhistuttua poliittinen vaino päättyy ja sensuuri lakkaa. Varsinainen ammattiyhdistystoiminta käynnistyy.

1974 – 1975

Siirtomaaherruus murenee:

Guiné (itsenäisyysjulistus 73, Portugali tunnustaa valtion 26.8.74), Moçambique (itsenäisyydestä sovittu 74, itsenäistyy käytännössä 25.6.75), Angola (Portugalin hallitus siirtää vallan angolalaisille 11.11.75), Cabo Verde (5.2.75) ja São Tomé e Príncipe (12.7.75). Portugaliin virtaa suuri määrä pakolaisia, yli 500.000 hakee turvaa entisestä emämaastaan..

1975

Neilikkavallankumouksen ensimmäisenä vuosipäivänä, 25.4., pidetään perustuslakia säätävän kansalliskokouksen vaalit. Perustuslain oli taattava portugalilaisen sosialismin tulevaisuus.

1976

Ensimmäiset demokraattiset parlamenttivaalit pidetään 25.4., vallankumouksen toisena vuosipäivänä. Mário Soares'in johtamat sosialistit (PS) saavat eniten ääniä.

Portugalin ensimmäiset demokraattiset presidentinvaalit pidetään 27.6. Kenraali Ramalho Eanes valitaan presidentiksi (1976 – 1986). Hän säilytti itsellään asevoimien pääesikunnan komentajan paikan. Demokraattiset parlamentti- ja presidentinvaalit eivät merkitse poliittisen epävakaisuuden päättymistä. Presidentin asema vahvistuu.

Nykyisen tasavallan, República Portuguesa, perustuslaki on vuodelta 1976. Silloisesta vasemmistolaisesta valtiosäännöstä ei ole enää paljoakaan jäljellä.

1985

Keskustaoikeistolaisesta, sosiaalidemokraattien (PSD) johtaja Aníbal Cavaco da Silva'sta (s.1939) tulee pääministeri. Hänen pääministerikautensa kestää kymmenen vuotta.

1986

Portugali liittyy Euroopan yhteisöön – A União Europeia.

Kahteen otteeseen pääministerinä toiminut Mário Soares (s.1924) valitaan presidentiksi. Hänestä tulee Portugalin tasavallan ensimmäinen siviilipresidentti. Hänestä kehittyy koko Portugalin isähahmo. Soares'in kaudella presidentin asema heikkenee. Soares syyttikin pääministeri Cavaco da Silvaa tämän diktatorisista otteista. Mário Soares toimii presidenttinä kaksi kautta (1986 – 1996).

1995

Portugalin sosialistien (PS) pääsihteeristä, lissabonilaisinsinööristä, António Guterre'ista (s. 1949) tulee pääministeri. Sosialistijohtaja lupasi vaalikampanjassaan moralisoida korruptoitunutta poliittista elämää ja kiinnittää huomiota sosiaalisiin epäkohtiin.

1996

Uudeksi presidentiksi valitaan sosialisti Jorge Fernando Branco de Sampaio, 56-vuotias lakimies.. Valintansa jälkeen hän totesi: "Tästä päivästä alkaen olen kaikkien portugalilaisten presidentti – niiden, jotka minua äänestivät ja niiden, jotka eivät".

Heinäkuun 17. Belém'in uudessa kulttuurikeskuksessa Lissabonissa perustetaan Portugalinkielisten maiden yhteisö – Comunidade dos Países de Língua Portuguesa, CPLP).

1999

Macao'n siirtokunta, alkuperäiseltä nimeltään Cidade do Nome de Deus de Macao não há outra mais leal, palautetaan Kiinan hallintaan (20.12) ja siitä tulee erikoishallintoalue.

Portugalista tulee Euroopan rahaliiton täysjäsen.

Lokakuun vaaleissa sosialistinen puolue pääsee jälleen valtaan, pääministeriksi valitaan

2001

Tammikuun vaaleissa Sampaio valitaan toiselle kaudelleen.

2002

Portugalin uusi oikeiston ja keskustan muodostama hallitus vannoo ministerivalansa lauantaina 6.4. pääministeri José Durão Barroso'n johdolla. Uusi hallitus lupaa pienentää maan paisunutta budjettivajetta, josta se syyttää aiempaa sosialistihallitusta.